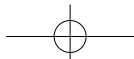

ABRAHAM B. YEHOSHUA
KVINNAN I JERUSALEM

Översättning Rose-Marie Nielsen

Brombergs

Översättningen från hebreiskan till engelskan har gjorts av
Hillel Halkin. Den svenska texten har översatts
av Rose-Marie Nielsen från engelskan.

Omslagsfoto: Heather Miller, Millennium Images, UK
Omslagsform: Jan Cervin

Originalets titel:

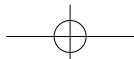
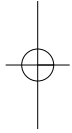
SHLICHUTO SHEL HAMEMUNEH AL MESHAVE ENOSH
(A Woman in Jerusalem)

Copyright © 2004 by Abraham B. Yehoshua
Published by agreement with the Leonhardt & Høier Literary
Agency A/S, Copenhagen

Den svenska översättningen:
© 2008 Brombergs Bokförlag AB
Satt hos Ljungbergs sätter i Köping
Tryckt hos WS Bookwell, Finland 2008
ISBN 978-91-7337-015-8

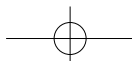
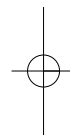
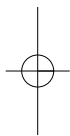
www.brombergs.se

*Till minne av vår vän Dafna
som dödades i ett terrorattentat på
Scopusberget, sommaren 2002.*

DEL ETT

Chefen

Även om chefen för personalavdelningen inte hade längtat efter ett sådant uppdrag insåg han nu denna stilla glänsande morgon hur oväntat betydelsefullt det var. I samma ögonblick som man översatte och förklarade den märkliga begäran som kom från den gamla kvinnan i munkkåpa vid den falnande elden, kände han livsandarna vakna och Jerusalem, den sjabbiga, lidande staden som han lämnat för bara en vecka sedan, badade än en gång i en meningsfull glöd, så som den gjort under hans barndom.

Och ändå var skälet till detta ovanliga uppdrag ett simpelt skrivfel som företaget uppmärksammats på av redaktören för en tidning som utkom en gång i veckan i Jerusalem, ett misstag som skulle ha kunnat rättas till om man bara haft en vettig förklaring och framfört en kortfattad ursäkt. Men den envise, åttiosjuårige ägaren till företaget hade fruktat att en sådan ursäkt – som mycket väl hade kunnat gjuta olja på vågorna – skulle betraktas som otillräcklig, och han hade därför krävt en mer påtaglig åtgärd från sig och personalen, en tydlig gest som nu resulterat i denna resa till ett avlägset land.

Vad var det som hade gjort den gamle så upprörd? Varifrån kom den nästan religiösa impuls som drev honom? Kunde den vara inspirerad av de bistra tider som landet och framförallt Jerusalem just nu genomgick och som han klarat sig igenom utan problem? Medan andra företag

gått i konkurs hade han haft ekonomiska framgångar, och nu krävdes vaksamhet för att undvika den allmänna kritik som ironiskt nog skulle komma att luftas i den tidning som han själv sponsrade. Reportern, vars dräpande artikel skulle lansera storyn, en evig doktorand som var politiskt radikal och lika tillbakadragen som en tjur i denna intima porslinsaffär till stad, var visserligen inte alls medveten om dessa förhållanden när han skrev artikeln, för då skulle han ha tonat ner den. Nej, tidningens ansvarige utgivare hade ogärna velat förstöra en kollegas veckoslut med en obehaglig överraskning som skulle kunna äventyra deras affärsrelationer, och han hade därför tagit sig en titt på reportaget och fotot av den sönderrivna och blodfläckade löneavin och bestämt sig för att låta den gamle svara i samma nummer av tidningen.

Artikeln innebar inte heller något särskilt chockerande avslöjande. Men vid en tidpunkt då det blivit rutin att fotgängare sprängdes i stycken på gatorna, kunde dåligt samvete uppträda i de besynnerligaste sammanhang. När personalchefen som numera titulerades chef för HR-divisjonen, Human Resources, mot slutet av just den arbetsdagen försökte undvika ägarens kallelse, eftersom han lovat sin exfru att han skulle hinna hem i tid för att umgås med deras enda dotter, hade den gamle mannens mångåriga avdelningschef vägrat att låta honom göra det. Hon hade förstått att ägaren var mycket upprörd och skyndade sig därför att råda HR-chefen att åsidosätta sina familjeintressen.

På det hela taget var relationen mellan de båda männen god. Det hade den varit alltsedan HR-chefen, som då arbetade på försäljningsavdelningen, nosat upp flera marknader i tredje världen för företagets nya sortiment av papper och skrivmateriel. Och när HR-chefens äktenskap

råkade i gungning, delvis på grund av de täta resorna, hade den gamle motvilligt gått med på att tillfälligt göra honom till chef för HR-divisionen, ett jobb som innebar att han kunde sova hemma varje natt och försöka reparera skadan. Men den fientliga stämning som uppstått genom hans frånvaro destillerades bara till ett mer koncentrerat gift när han var närvarande, och klyftan mellan honom och hans hustru – i början psykologisk, sedan intellektuell och till sist sexuell – fortsatte att växa av egen kraft. Nu när han var skild var det bara viljan att vara i närheten av dottern som avhöll honom från att återvända till det gamla jobbet, som han hade tyckt bra om.

Så snart han visade sig i dörren till ägarens rymliga kontor, där det elegant dämpade ljuset aldrig förändrades oavsett timme eller årstid, kastades artikeln som skulle publiceras i den lokala veckopressen dramatiskt rakt på honom.

”En av *våra* anställda?” HR-chefen lät klentrogen. ”Omöjligt. Det skulle jag ha känt till. Det måste ha skett ett misstag.”

Ägaren svarade inte. Han höll bara fram spaltkorrekturet som HR-chefen utan att sätta sig ner snabbt läste. Den vidriga artikeln hade rubriken ”Den chockerande omänskligheten bakom vårt dagliga bröd”. Det handlade om en fyrtioårig kvinna som hittats dödligt skadad efter en bombattack på marknaden i Jerusalem veckan innan. Det enda som kunde identifiera henne var en löneavi, utskriven av företaget. I två dagar hade hon kämpat för sitt liv på sjukhuset utan att hennes arbetsgivare eller arbetskamrater ägnat henne det minsta intresse. Till och med efter sin död hade hon legat på bårhuset övergiven och oidentifierad, ingen hade sört hennes öde eller tagit hand om begravningen. (Här följde en kort beskrivning av företaget och dess stora, välkända bageri, grundat i

början av förra århundradet av ägarens farfar; företaget hade nyligen expanderat sin verksamhet till att också omfatta pappersprodukter.) Två fotografier åtföljde texten. Det ena var ett gammalt studioporträtt av ägaren, taget för många år sedan, det andra föreställde HR-chefen. Det var mörkt och suddigt och man måste ha fotograferat honom utan att han visste om det. I bildtexten stod det att han fått jobbet som HR-chef på grund av en skilsmässa.

”Den där obehagliga människan! En riktig murvel,” muttrade HR-chefen. ”Vilken futtig nedsmutsningskampanj...”

Men den gamle ville ha handling, inte beklaganden. Det var inte artikelns ton som störde honom – skandaljournalistik hade högsta prioritet nuförtiden – det var innehållet. Eftersom tidningens utgivare hade varit vänlig nog att låta dem svara genast, något som skulle kunna avdramatisera anklagelser som kunnat slå rot om de fått stå oemotsagda en vecka, var det bäst att ta reda på vem kvinnan var och varför ingen visste något om henne. I själva verket borde de kontakta ”murveln” själv för att se vad han visste – varför inte? Ingen visste ju vad han hade för avsikt att dra upp härnäst.

HR-chefen skulle kort sagt bli tvungen att släppa allt och koncentrera sig på detta. Nog förstod han väl att han inte bara hade ansvar för semester, sjukfrånvaro och pension utan också för dödsfall. Om artikeln publicerades utan ett tillfredsställande svar från dem, skulle anklagelserna om omänsklighet och hjärtlös girighet kunna väcka protester som påverkade deras försäljning. Det var ju faktiskt inte bara ett bageri det handlade om: grundarens stolta namn fanns i firmanamnet på varje brödlimpa som lämnade lokalerna. Varför skulle konkurrenterna få ett övertag?

”Övertag?” HR-chefen fnös. ”Vem bryr sig om sådant? Och särskilt i tider som dessa ...”

”Jag bryr mig om det”, svarade ägaren irriterat. ”Och särskilt i tider som dessa.”

HR-chefen böjde på huvudet, vek ihop artikeln och stoppade den lugnt i fickan, angelägen om att komma iväg innan den gamle gav honom skulden inte bara för dålig kontroll över de anställda utan också för själva bombattacken. ”Oroa er inte”, sa han med ett lugnande leende. ”Jag ska ta itu med kvinnans fall direkt i morgon bitti.”

Den långe, kraftige och dyrbart klädde gamle mannen rätade på sig i stolen och såg mycket blek ut. Hans yviga hår svällde i det dämpade ljuset, som fjädrarna på en kunglig fasan. Handen grep tag om personalchefens axel med all den styrka som hans hotade rykte kunde samla. ”Inte i morgon bitti”, sa han långsamt och med plågsam tydlighet. ”I kväll. Nu i afton. Ingen tid att förlora. Jag vill att allt det här ska vara uppklarat före gryningen. I morgon bitti skickar vi vårt svar till tidningen.”

”I kväll? Nu genast?” HR-chefen var bestört. Han beklagade, men det var för sent, han hade bråttom. Hans fru – det vill säga ex-fru – hade rest iväg, och han hade lovat att ta hand om dottern och köra henne till danslektionen; med tanke på alla bussar som bombades ville de inte att hon skulle åka kollektivt. ”Varför är det så bråttom?” frågade han. ”Den förbaskade tidningen kommer ut på fredagar. Idag är det bara tisdag. Vi har gott om tid.”

Men ägaren var alltför orolig över anklagelsen om hjärtlöshet för att ge med sig. Nej, det fanns ingen tid att förlora. Tidningen, som distribuerades gratis tillsammans med helgupplagorna av landets tabloidtidningar, gick i press på onsdagskvällen. Om deras svar inte hunnit in då, skulle det få vänta ytterligare en vecka, och under tiden skulle de kunna utsättas för alla möjliga slags anklagelser.

Om HR-chefen inte ville ta hand om detta – och det noggrant – måste han tala om det. Det var inga problem att hitta någon annan – som kanske också kunde ta hand om HR-divisionen ...

”Ett ögonblick. Jag menade inte...” Det ultimatum som så nonchalant utdelats gjorde honom sårad och förvirrad. ”Vad ska jag göra med min dotter? Vem tar hand om henne? Ni har ju träffat hennes mor”, tillade han bitert. ”Hon kommer att mörda mig...”

”Här är den som ska ta hand om henne”, avbröt ägaren och pekade på sin avdelningschef som rodnade vid tanken på att anförtros denna uppgift.

”Vad menar ni?”

”Vad tror ni att jag menar? Hon får köra er dotter och ta hand om henne som sitt eget barn. Och låt oss nu kavla upp ärmarna och bevisa att vi är lika mänskliga som den där murveln... att vi bryr oss om saker och ting. Tycker ni, min gode man, att det överhuvudtaget finns något val? Nej, det finns det inte.”

2

”Ja, älskling. Jo, jag förstår. Jag vet att du inte behöver bli körd. Men du kan väl göra det för mammas skull. Och för min. Det är bäst att låta den här kvinnan köra dig till danslektionen och hem igen. Vi har inget val. Det får helt enkelt bli så...”

Övertalningsförsöken i telefonen för att blidka den besvikna dottern som ville ha sin pappa, inte en chaufför, lät ungefär som hans chefs.

”Du har rätt”, bekände han strax därpå, denna gång för att värja sig mot ex-frun som när hon av dottern fått reda på de förändrade planerna skulle ringa och anklaga honom för att försumma sina plikter. ”Jag medger det. Jag hade lovat. Men det har hänt något förfärligt. Försök visa lite överseende. En av våra anställda har blivit dödad i ett bombattentat och jag måste ta hand om detaljerna. Du vill väl inte att jag ska bli av med jobbet, eller hur? Vi har inget val...”

Och denna beslutsamma och enkla fras, ”inget val”, skulle ge eko inom honom som ett tröstande mantra – och inte bara under denna första långa, slingrande natt som skulle sluta med att han frammanade den döda. Nej, också under de underliga dagar som skulle följa – på begravningsexpeditionen samma vecka till stäpperna i ett fjärran land och under de svåraste ögonblicken av tvivel, kris och ovisshet – skulle han samla sina följeslagare med just de

orden. Det var som en fana i strid, som ljuset från en fyr som flimrade i mörkret för att ge dem mod och målmedvetenhet. Det fanns inget val. De var tvungna att ta sig igenom alltsammans, även om det innebar att tvingas vända om och börja från början igen.

Med denna enkla fras mobiliserade och kuvade han sin sekreterare, som utan tillåtelse hade gått hem tidigare från arbetet. Det var meningslöst för henne att invända att hon redan skickat hem barnsköterskan och inte hade någon som kunde se till baby. Ägarens fasta beslutsamhet att visa medkänsla hade inspirerat också HR-chefen. ”Det finns inget val. Du kan ta med dig baby hit så ska jag se efter honom. Vi måste spåra kvinnan med löneavin så snabbt som möjligt. Du är den enda som kan göra det.”

Och till råga på allt började det just då blåsa och regna ihållande, ett tidigt förebud om den frikostiga vinter som drabbade oss det året. Det var en vinter som väckte ett desperat hopp hos oss: att den mer än alla våra poliser och säkerhetsvakter skulle kunna kyla ner fiendens självmordsiver. Den torra landsbygden grönskade och jorden täcktes av gräs och blommor vars doft vi hade glömt. Inte ett ord av protest yttrades mot det forsande regnvatten som översvämmade våra trottoarer och fick trafiken att stocka sig på vägarna, för vi visste att allt inte skulle vara förlorat. Tillräckligt mycket skulle leta sig iväg mot dolda källsprång och glädja oss när den heta, torra sommaren återvände.

När sekreteraren, påbyltad och drypande våt, kom till kontoret i skymningens första penseldrag, trodde HR-chefen först att hon hade lämnat baby hemma. Men när hon fällde ihop paraplyet, tog av sig den gula regncapen och lät den stora pälsen glida av, såg han att hon hade en

bärsele fastspänd om sig med ett kraftigt, rödkindat spädbarn som nyfiket iakttog honom med en jättelik napp i munnen. ”Så kan man väl inte packa in ett barn?” sa han förvånad. ”Det kunde ju ha kvävts därinne.” Sekreteraren svarade i en brysk ton som inte lät som den vanliga nio-till-fem-rösten: ”Lita på mig”, och lade ner babyn på mat-tan med en ny napp. Den lilla varelsen såg sig omkring, som om den letade efter ett lämpligt mål, spottade ut den nya nappen, vände sig på mage och började överraskande snabbt krypa med nappen i högsta hugg. ”Varsågod, han är helt och hållet din”, sa sekreteraren, fortfarande irriterad men ändå i förtrolig ton. ”Du sa att du skulle ta hand om honom.”

Hon tog artikeln och läste den långsamt. När hon sedan ur olika vinklar hade granskat det suddiga fotot av löneavin som hittats i den döda kvinnans ägo, frågade hon HR-chefen som förvirrat iakttog den krypande babyn: ”Och när exakt hände allt detta?” När hon fått uppgift om datum för bombattentatet, vågade hon sig på en gissning att kvinnan hade lämnat sin anställning minst en månad tidigare. Med eller utan avi hade hon slutat arbeta hos dem. Den obehagliga artikeln var en bluff.

HR-chefen, som inte tagit blicken från babyn (som nu nått fram till dörren ut mot korridoren och som kanske borde hindras i sin framfart), svarade dystert:

”Bluff eller inte bluff måste vi ta reda på vem hon var och varför ingen vet något om henne. Om hon hade slutat sitt jobb eller fått sparken, varför var hon då kvar på lönelistan? Det måste finnas anteckningar om detta någonstans. Nu måste vi sätta igång, vi har ingen tid att förlora.”

Han gav sig iväg efter babyn – som ett ögonblick hejdat sig inför mörkret i korridoren men snabbt krupit vidare och nu var på väg mot dörren till ägarens kontor.

Inte underligt att de är redo att klättra upp på Himalaya när de hunnit bli tjugo, tänkte HR-chefen när han traskade efter. Då och då hejdade sig barnet plötsligt och satte sig snabbt upp, som för att tänka efter innan han fortsatte. Bakom honom gick den kraftige mannen, som var av medellängd och nära fyrtio, med de första strimmorna av grått i det på militärt sätt kortklippta håret, helt uppfylld av djup och trött förstämning. Han kände sig underligt förbittrad på den anonyma kvinnan som hade gett sig ut för att handla utan så mycket som ett ID-kort på sig, och det enbart för att han skulle tvingas ta reda på vem hon var – han som var hungrig, törstig och utmattad efter en lång dags arbete.

Babyn nådde fram till slutet av korridoren och gjorde halt framför dörren till ägarens kontor – ägaren som nu viss om att hans rykte var i goda händer njöt av en stilla middag hemma. Dörren, som var elegant klädd med svart läder för att vaka över de hemligheter som utbyttes bakom den, innebar en utmaning; babyn, som fortfarande kramade nappen i ena handen, bankade ivrigt på hindret när sekreteraren triumferande ropade att mysteriet var löst. *Jag styr i alla fall ett skepp som inte läcker*, tänkte HR-chefen och tog tag i babyn innan han hunnit protestera och bar honom högt upp i luften, som ett kapat flygplan. Han lämnade över honom till mamman som på sin färggranna dataskärm inte bara fått fram uppgifter om personen i fråga utan också bilden av en blond och leende kvinna som inte längre var ung.

”Bingo!” utropade hon. ”Du ska strax få en utskrift. Nu när jag vet vilken dag hon började jobba här, ska jag till och med kunna hitta din anställningsintervju med henne.”

”*Min* anställningsintervju?” Den förvånade chefen höll fortfarande babyn, vars lilla hand nu kramade hans öra.

”Vems annars? Din första riktlinje när du tog jobbet i juli förra året var att ingen skulle anställas eller avskedas utan din vetskap.”

”Men vad gjorde hon här?” HR-chefen kände sig osäker när han förstod att han hade haft en koppling till den dödade kvinnan. ”Var arbetade hon? Vem hade hand om henne? Vad står det i datorn?”

Datorn var inte helt tydlig när det gällde dessa uppgifter. Koden visade bara att kvinnan hade varit knuten till ett städlag som rörde sig mellan företagets olika kontor. ”I så fall”, mumlade chefen sorgset, ”måste hon ha halkat ur systemet när hon dog...”

Sekreteraren som varit anställd i företaget länge och som infört ett antal förbättringar där (det var hon som hade bytt ut beteckningen *personalavdelning* till *HR-division* och infört ett dataregister med foton över de anställda) hade en annan uppfattning. ”Ingen försvinner här”, sa hon till chefen som fortfarande var ganska beroende av henne. ”Alla anställda, till och med städerskan nederst i hierarkin, har någon som ser till att de stämplar in och gör sitt jobb.”

Hon var så upptagen av de administrativa och kanske till och med moraliska aspekterna av frågan att hon tycktes ha glömt allt om hemmet hon inte velat lämna, om barnen som väntade på middag och det rasande ovädet. Som om ägarens ifrågasatta empati hade infekterat också henne, var hon nu energiskt i färd med nästa uppgift, nämligen att lika säkert som hon hade hittat uppgifter om den döda kvinnan i datorn leta fram föregående sommars anställningsintervju ur ett arkivskåp. Fasthäftat vid intervjun fanns ett kort utlåtande från företagsläkaren. Hon tryckte hål i båda, gjorde detsamma med artikeln och fotografierna, satte ihop alltsammans med en klämma och stoppade dem i en gul mapp som hon räckte HR-chefen

som Dokument A – visserligen knapphändiga bevis, men dock en början.

Babyn började skrika. Sekreteraren tog barnet ur HR-chefens famn och föreslog att han skulle titta igenom mappen på sitt kontor eller åtminstone vända bort blicken medan hon tog hand om barnet. Han måste ha mat, annars skulle han inte lämna dem i fred att avgöra vem som hade skulden för denna soppa. Innan hon ens hunnit avsluta meningen var översta knappen i blusen uppknäppt och bröstet halvvägs framme.